

SİYER-İ NEBÎ
SERİ 8

MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Muhâcir-Ensar Kardeşliği, Ezan, Medine Vesikası ve Kıblenin Değişmesi

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON
AK (KELANTAN)
quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY
Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ

SERİ 8

MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Muhâcir-Ensar Kardeşliği, Ezan, Medine Vesikası ve Kıblenin Değişmesi

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler; öyle ise dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'tan sakının ki size acısın."

HUCURÂT SÛRESİ 49:10

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Mü'minlerin kalplerini birleştiren ve onları nimetiyle kardeş kılan Allah'a hamd olsun. Efendimiz Muhammed'e ﷺ, âline ve ashabına salât ve selâm olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Siyer-i Nebî'nin bu sekizinci serisi, Resûlullah'ın ﷺ Medine'de bir toplumu nasıl inşa ettiğini anlatır: merkezinde mescit, Muhâcir ile Ensar arasındaki kardeşlik, ilk ezan, Medine Vesikası ve kıblenin Kâbe'ye çevrilmesi. Bu bilgi 'ilmun yuntefa'u bih, yani faydalı bir ilim olsun.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta **sabah vaktinde son derece sade bir mescit** resmedilmiştir: **hurma kütüklerinden direkler**, **hurma dallarından bir çatı** ve alçak **kerpiç duvarlar**; **sabah güneşinin ışığı** çatının aralıklarından kumlu zemine süzülür. Etrafında Medine'nin yeşil **hurma bahçeleri** uzanır.

Bu mescit, ilk dönemdeki Mescid-i Nebevî'yi simgeler — hurma kütükleri ve dallarıyla inşa edilmiştir (Sahîh-i Buhârî 3932) — ve Muhâcirlerle Ensar'ı birleştiren yeni toplumun merkezidir. Sabah ışığı, Medine'de Müslümanlar için yeni bir çağın başlangıcını simgeler.

Alttaki lacivert şerit, **ince altın çizgilerle** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI — *Giriş*
1. MEDİNE'DE YENİ BİR TOPLUM — *Şekil; Âl-i İmrân 3:103*
2. MESCİT: TOPLUMUN MERKEZİ — *Siyer notu*
3. ENES'İN EVİNDEKİ KARDEŞLİK — *Sahîh-i Buhârî 2294*
4. "BANA ÇARŞIYI GÖSTERİN" — *Sahîh-i Buhârî 3780*
5. KARDEŞLİK ÇİFTLERİ — *Tablo*
6. KARDEŞLİK MİRASI VE NESHEDİLMESİ — *Nisâ 4:33*
7. KARDEŞİNİ KENDİNE TERCİH EDEN ENSAR — *Sahîh-i Buhârî 3798*
8. ENSAR SEVGİSİ İMANIN ALÂMETİDİR — *Sahîh-i Buhârî 17*
9. EZAN: ÇANDAN BİLÂL'İN SESİNE — *Sahîh-i Buhârî 604*
10. ABDULLAH B. ZEYD'İN RÜYASI — *Sünen-i Ebû Dâvûd 499*
11. BİLÂL: EZANIN İLK SESİ — *Siyer notu*
12. MEDİNE VESİKASI — *Tablo; siyer notu*
13. HAREM BÖLGESİ MEDİNE — *Sahîh-i Buhârî 1870*
14. MEDİNE'NİN BEREKETİ — *Sahîh-i Buhârî 1885, 1876, 1880*
15. YAHUDİ KOMŞULAR VE ÂŞÛRÂ ORUCU — *Sahîh-i Buhârî 2004*
16. ABDULLAH B. ÜBEY VE NİFAKIN TOHUMU — *Sahîh-i Buhârî 4566*
17. MUHÂCİRLERİN İLK BEBEĞİ — *Sahîh-i Buhârî 3909*
18. KIBLE KÂBE'YE ÇEVRİLİYOR — *Bakara 2:144; Buhârî 4486*
19. NAMAZ İÇİNDE DÖNÜŞ — *Sahîh-i Buhârî 403*
20. RAMAZAN ORUCU VE FITIR SADAKASI — *Bakara 2:183*
21. KISSALAR VE DURUMLARI — *Şekil; tablo*
22. TOPLUMUN DÖRT TEMEL ÖĞÜDÜ — *Câmiu't-Tirmizî 2485; Sahîh-i Buhârî 12*
23. SAVAŞ İZNİ — *Hac 22:39–40; Sahîh-i Buhârî 3950*
24. BEDİR'DEN ÖNCEKİ GAZVE VE SERİYYELER — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 3949, 3728*
25. NAHLE SERİYYESİ VE HARAM AY — *Bakara 2:217*
26. HİCRETİN 1–2. YILLARININ ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
27. MEDİNE TOPLUMU HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
28. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

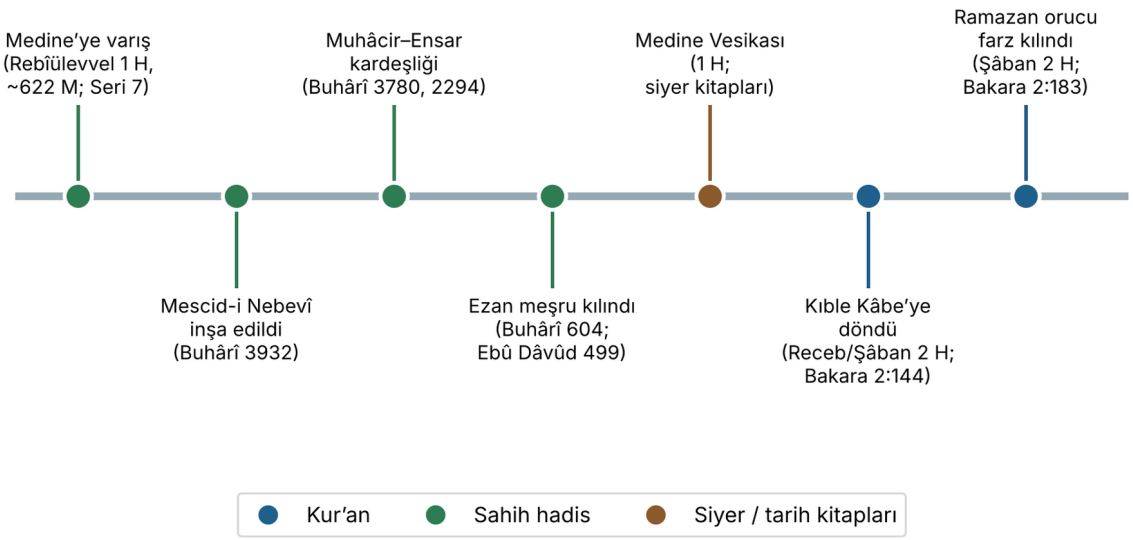
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI

Siyer-i Nebî'nin yedinci serisi, Resûlullah'ın ﷺ Medine'ye varıp mescidi inşa etmeye başlamasıyla sona ermişti. Hicret yalnızca bir yer değiştirme değildi; ***yeni bir toplumun*** başlangıcıydı. Bu sekizinci e-kitap, onun bu toplumu nasıl inşa ettiğini anlatır — kılıçla ya da servetle değil, ***mescit, kardeşlik ve antlaşma*** ile.

Yaklaşık ilk iki yıl içinde Medine, ***Muhâcir-Ensar kardeşliğine***, ilk ***ezana***, ***Medine Vesikası'na***, ***kıblenin*** Kâbe'ye çevrilmesine ve ***Ramazan orucunun*** farz kılınmasına şahit oldu. Her olay Kur'an'a ve sahih hadislere dayandırılmış, siyer kitaplarından gelen bilgiler ise açıkça belirtilmiştir.

Zaman Çizelgesi: Medine'deki İlk Yıllar (1–2 H)

İlk yıldaki bazı olayların sırası kesin değildir; tarihler siyer âlimlerinin meşhur görüşüne göredir.

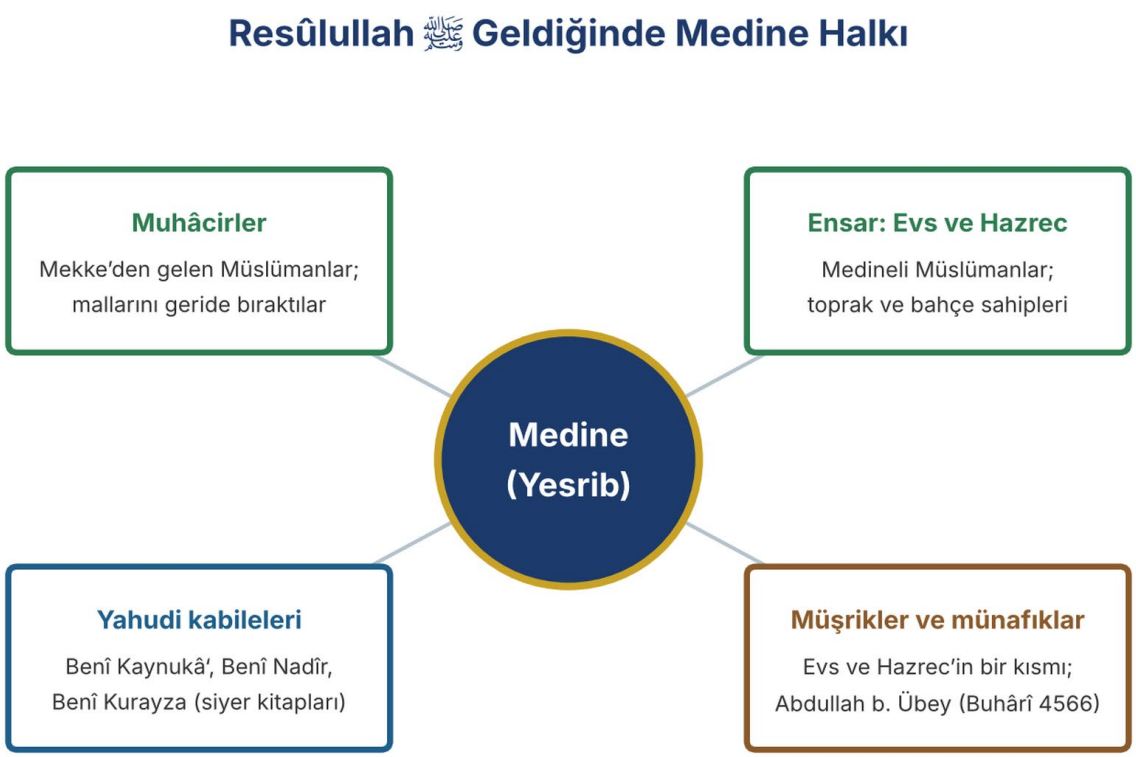
Şekil 1: Medine'deki ilk yılların zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE'DE YENİ BİR TOPLUM

Resûlullah'ın ﷺ geldiği Medine tek tip bir şehir değildi. Halkı din, soy ve çıkar bakımından birbirinden farklı birkaç gruptan oluşuyordu:

Çoğulcu bir toplum: Medine Vesikası bu grupların hepsi arasındaki ilişkiyi düzenledi.

Şekil 2: Resûlullah ﷺ geldiğinde Medine halkını oluşturan gruplar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EVS VE HAZREC: DÜŞMANLIKTAN KARDEŞLİĞE

Medine'nin iki Arap kabilesi ***Evs ve Hazrec***, uzun süre birbirleriyle savaşmıştı. Son savaşları olan ***Buâs Savaşı***, hicretten yalnızca birkaç yıl önce yaşanmıştı. Âişe رضى الله عنها şöyle demiştir: ***"Buâs günü, Allah'ın Resûlü için önceden hazırladığı bir gündü"***; çünkü bu savaş onların ileri gelenlerini zayıflatmış, böylece İslâm'ı kabule daha hazır hâle gelmişlerdi (Sahîh-i Buhârî 3777).

Allah bu nimeti hatırlatır: ***"Allah'ın size olan nimetini anın: Düşmandınız"*** (cahiliye döneminde); Allah kalplerinizin arasını uzlaştırdı… da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. İbn Kesîr bu âyetin Evs ve Hazrec hakkında indiğini zikrederİbn Kesîr Tefsiri 3:103.

Ders: İslâm yalnızca inancı değiştirmekle kalmaz, kökleşmiş ***düşmanlıkları da iyileştirir***. Resûlullah'ın ﷺ Medine'deki ilk görevi ***kalpleri birleştirmekti***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MESCİT: TOPLUMUN MERKEZİ

Resûlullah'ın ﷺ Medine'de inşa ettiği ilk şey ***mescitti*** (Seri 7). Mescid-i Nebevî son derece sadeydi: direkleri ***hurma kütükleri***, çatısı ***hurma dalları***, duvarları ise ***kerpiçti*** (Sahîh-i Buhârî 3932). Ama toplumun bütün işlerinin merkezi oldu:

MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN İŞLEVLERİ	AÇIKLAMA
İbadet yeri	Beş vakit cemaatle namaz ve cuma.
İlim merkezi	Resûlullah ﷺ orada Kur'an'ı ve hükümleri öğretirdi.
Misafir ve fakirlerin evi	Ehl-i Suffe — "İslâm'ın misafirleri" — onun sundurmasında kalırdı (Buhârî 6452).
Yönetim merkezi	Heyetleri kabul etmek, istişare etmek ve karar vermek.
Toplumu birleştiren yer	Muhâcirler ve Ensar günde beş kez bir araya gelirdi.

SİYER NOTU: EHL-İ SUFFE

Mescid-i Nebevî'nin arka kısmında, Medine'de ailesi veya evi olmayan fakir sahâbîlerin kaldığı üstü örtülü bir sundurma olan ***Suffe*** bulunuyordu. Sonradan onlardan biri olan Ebû Hüreyre رضى الله عنه, onları ***"İslâm'ın misafirleri"*** diye anar (Sahîh-i Buhârî 6452). Resûlullah ﷺ kendisine gelen sadakaları onlara gönderir, hediyelerini de onlarla paylaşırdı.

Sayıları değişkendi; siyer kitapları bazen onlarca kişiye ulaştığını zikreder. Onlar İslâm'ın ilk medresesinin ***tam zamanlı öğrencileriydi***.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 6452. https://sunnah.com/bukhari:6452

Ders: İslâm'da mescit yalnızca namaz için bir bina değil, toplumun ***kalbidir***. Binasının sadeliği, rolünün büyüklüğünü azaltmaz.

ENES'İN EVİNDEKİ KARDEŞLİK

Muhâcirler Medine'ye ***eli boş*** gelmişti. Mekke'de evlerini, mallarını ve ticaretlerini bırakmışlardı. Bu sorunu çözmek için Resûlullah ﷺ daha önce görülmemiş bir adım attı: her Muhâciri bir Ensarî ile ***kardeş ilan etti***. Enes b. Mâlik رضى الله عنه bu bağın kurulduğu yeri anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2294

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، قَالَ قُلْتُ لأَنَسٍ رضى الله عنه أَبَلَغَكَ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ لاَ حِلْفَ فِي الإِسْلاَمِ. فَقَالَ قَدْ حَالَفَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ قُرَيْشٍ وَالأَنْصَارِ فِي دَارِي.

TERCÜME:

Âsım şöyle dedi: Enes'e رضى الله عنه sordum: "Peygamber'in ﷺ 'İslâm'da hilf (ittifak antlaşması) yoktur' buyurduğu sana ulaştı mı?" Şöyle cevap verdi: **"Peygamber ﷺ Kureyş ile Ensar arasında benim evimde kardeşlik bağı kurdu."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-Sabbah ← Isma'il b. Zakariyya ← 'Asim (al-Ahwal) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Kefâle, Hadis No. 2294. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2529).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2294

Enes, ***"İslâm'da hilf yoktur"*** sözü hakkındaki soruya cevap veriyordu. Âlimler, reddedilenin zulümde birbirini savunmaya dayanan ***cahiliye tarzı antlaşmalar*** olduğunu, ***iman temelinde kardeşliğin ve iyilikte yardımlaşmanın*** ise meşru olmaya devam ettiğini açıklar.

SİYER NOTU: KAÇ KİŞİ KARDEŞ İLAN EDİLDİ?

İbn Sa'd ve siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ hicretten birkaç ay sonra Enes b. Mâlik'in evinde ***doksan kişiyi*** — kırk beş Muhâcir ve kırk beş Ensarî — kardeş ilan ettiğini zikreder. Bu sayı siyer kitaplarına aittir; sahih hadis yalnızca yerini (Enes'in evi) bildirir.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm.

Bu kardeşlik, Allah'ın şu sözünü hayata geçirdi: ***"Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler"***; bu âyet aynı zamanda bu e-kitabın şiarıdırİbn Kesîr Tefsiri 49:10.

"BANA ÇARŞIYI GÖSTERİN"

En meşhur kardeşlik kıssası, Muhâcir olan ***Abdurrahman b. Avf*** ile zengin bir Ensarî olan ***Sa'd b. Rebî'*** arasındaki kardeşliktir. Bu kıssa bir tarafta fedakârlığın, diğer tarafta ise onurun zirvesini gösterir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3780

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ لَمَّا قَدِمُوا الْمَدِينَةَ آخَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، قَالَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنِّي أَكْثَرُ الأَنْصَارِ مَالاً فَأَقْسِمُ مَالِي نِصْفَيْنِ، وَلِي امْرَأَتَانِ، فَانْظُرْ أَعْجَبَهُمَا إِلَيْكَ فَسَمِّهَا لِي أُطَلِّقْهَا، فَإِذَا انْقَضَتْ عِدَّتُهَا فَتَزَوَّجْهَا. قَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ، أَيْنَ سُوقُكُمْ فَدَلُّوهُ عَلَى سُوقِ بَنِي قَيْنُقَاعَ، فَمَا انْقَلَبَ إِلاَّ وَمَعَهُ فَضْلٌ مِنْ أَقِطٍ وَسَمْنٍ، ثُمَّ تَابَعَ الْغُدُوَّ، ثُمَّ جَاءَ يَوْمًا وَبِهِ أَثَرُ صُفْرَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مَهْيَمْ. قَالَ تَزَوَّجْتُ. قَالَ كَمْ سُقْتَ إِلَيْهَا. قَالَ نَوَاةً مِنْ ذَهَبٍ. أَوْ وَزْنَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، شَكَّ إِبْرَاهِيمُ.

TERCÜME:

İbrâhim b. Abdurrahman b. Avf'ın babasından rivayetine göre şöyle demiştir: **(Muhâcirler) Medine'ye geldiklerinde Resûlullah ﷺ Abdurrahman (b. Avf) ile Sa'd b. Rebî'i kardeş ilan etti. Sa'd, Abdurrahman'a şöyle dedi: "Ben Ensar'ın en zenginiyim; malımı ikiye bölüp (yarısını sana vereceğim). İki de hanımım var; hangisini beğenirsen bana söyle, onu boşayayım; iddeti bitince onunla evlen." Abdurrahman şöyle dedi: "Allah ailene ve malına bereket versin. Çarşınız nerede?"** Ona Benî Kaynukâ' çarşısını gösterdiler. Dönüşünde yanında artan peynir ve yağ vardı. Çarşıya gidip gelmeye devam etti; nihayet bir gün üzerinde sarı bir koku izi ile geldi. Peygamber ﷺ sordu: **"Bu nedir?"** "Evlendim" dedi. **"Ne kadar mehir verdin?"** diye sordu. "Bir hurma çekirdeği ağırlığında altın" dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Isma'il b. 'Abdillah ← Ibrahim b. Sa'd ← babanya (Sa'd b. Ibrahim) ← datuknya (Ibrahim b. 'Abdurrahmân b. 'Auf).

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Peygamber'in ﷺ Muhâcirlerle Ensar Arasında Kardeşlik Kurması Bâbı, Hadis No. 3780.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3780

İKİ GÜZEL AHLÂK

SA'D B. REBÎ' (ENSAR)	ABDURRAHMAN B. AVF (MUHÂCİR)
Malının yarısını teklif etti	Kardeşinin malı için bereket diledi
İstenmeden cömertlik	Onurunu korudu; başkasına muhtaç olmak istemedi
Îsâr — kardeşini kendine tercih etmek	İffet — istemekten sakınmak
Elindekini vermek	"Bana çarşıyı gösterin" — kendi emeğiyle çalışmak

Abdurrahman ***Benî Kaynukâ' çarşısına*** gitti, çok küçük bir sermayeyle ticaret yaptı ve kısa sürede evlenebilecek duruma geldi. Daha sonra sahâbîlerin ***en zenginlerinden*** ve en cömertlerinden biri oldu. Resûlullah ﷺ başka bir hadiste şöyle öğretmiştir: ***"Veren el, alan elden üstündür"*** (Sahîh-i Buhârî 1427).

Sa'd b. Rebî' رضى الله عنه ise siyer kitaplarına göre ***Uhud Savaşı'nda*** şehit düştü — malını vermeye hazır olduğu gibi canını da verdi.

KARDEŞLİK ÇİFTLERİ

Resûlullah ﷺ kardeşlik çiftlerini hikmetle seçti — çoğu zaman ***birbirini tamamlayan*** kişileri bir araya getirdi. Hadislerde ve siyer kitaplarında zikredilen çiftlerden bazıları:

MUHÂCİR	ENSARÎ KARDEŞİ VE KAYNAK
Abdurrahmân b. Avf	Sa'd b. Rebî' — Sahîh-i Buhârî 3780
Selmân-ı Fârisî	Ebü'd-Derdâ — Sahîh-i Buhârî 1968
Ebû Bekir es-Sıddîk	Hârice b. Zeyd — siyer kitapları
Ömer b. Hattâb	Itbân b. Mâlik — siyer kitapları
Ebû Ubeyde b. Cerrâh	Sa'd b. Muâz — siyer kitapları
Mus'ab b. Umeyr	Ebû Eyyûb el-Ensârî — siyer kitapları

SELMÂN VE EBÜ'D-DERDÂ

Sahih bir hadis, ***Selmân*** kardeşi ***Ebü'd-Derdâ'yı*** ziyaret ettiğinde bu kardeşliğin gerçek hayatta nasıl işlediğini anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1968

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ آخَى النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ سَلْمَانَ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، فَزَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَذِّلَةً. فَقَالَ لَهَا مَا شَأْنُكِ قَالَتْ أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا. فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا. فَقَالَ كُلْ. قَالَ فَإِنِّي صَائِمٌ. قَالَ مَا أَنَا بِآكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ. قَالَ فَأَكَلَ. فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ. قَالَ نَمْ. فَنَامَ، ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ. فَقَالَ نَمْ. فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ قُمِ الآنَ. فَصَلَّيَا، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ. فَأَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم صَدَقَ سَلْمَانُ.

TERCÜME:

Ebû Cühayfe رضي الله عنه şöyle demiştir: **Peygamber ﷺ Selmân ile Ebü'd-Derdâ'yı kardeş ilan etti.**

Selmân, Ebü'd-Derdâ'yı ziyaret etti ve Ümmü'd-Derdâ'yı eski püskü elbiseler içinde gördü. "Bu hâlin ne?" diye sordu. Kadın: "Kardeşin Ebü'd-Derdâ'nın dünyada gözü yok" dedi. Ebü'd-Derdâ geldi, yemek

hazırladı ve “Ye, ben oruçluyum” dedi. Selmân: “Sen yemedikçe ben yemem” dedi; o da yedi. Gece olunca Ebü’d-Derdâ namaza kalkmak istedi; Selmân “Uyu” dedi, o da uyudu. Sonra yine kalktı; Selmân “Uyu” dedi. Gecenin sonunda Selmân “Şimdi kalk” dedi ve ikisi birlikte namaz kıldılar. **Selmân ona şöyle dedi: “Rabbinin senin üzerinde hakkı var, nefsinin senin üzerinde hakkı var, ailenin de senin üzerinde hakkı var; her hak sahibine hakkını ver.”** Ebü’d-Derdâ Peygamber’e ﷺ gelip durumu anlattı; Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: **“Selmân doğru söylemiş.”**

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ja‘far b. ‘Aun ← Ebû al-‘Umais ← ‘Aun b. Abi Juhaifah ← bapanya (Ebû Juhaifah) رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu’s-Savm, Hadis No. 1968.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1968

Ders: İslâm kardeşliği yalnızca malı paylaşmak değil, dünya ve ahiret iyiliği için ***birbirine öğüt vermektir***.

KARDEŞLİK MİRASI VE NESHEDİLMESİ

İlk dönemde bu kardeşlik bağı o kadar güçlüydü ki bir Muhâcir, kendi akrabalarına değil Ensarî kardeşinin malına ***mirasçı oluyordu***. İbn Abbas رضى الله عنهما bu hükmün daha sonra ***neshedildiğini***, geriye yalnızca ***yardım, destek ve öğüdün*** ve vasiyetin kaldığını açıklar (Sahîh-i Buhârî 2292).

İbn Abbas bunu şu âyetle ilişkilendirir: ***"Ana babanın ve yakınların bıraktıklarından her birine varisler kıldık"*** İbn Kesîr Tefsiri 4:33.

DÖNEM	KARDEŞLİĞİN HÜKMÜ
Hicretin başı	Muhâcirlerin ihtiyacı sebebiyle din kardeşleri birbirine mirasçı oluyordu.
Toplum istikrar kazandıktan sonra	Miras akrabalara döndü (Nisâ 4:33; Enfâl 8:75).
Bugüne kadar kalan	Yardımlaşma, destek, öğüt ve vasiyet.

Ders: İslâm şeriatı ***tedricîdir*** ve şartlara uygundur. Acil ihtiyaç geçince hüküm aslına döner, ama kardeşlik ruhu ortadan kalkmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KARDEŞİNİ KENDİNE TERCİH EDEN ENSAR

Kur'an, Ensar'ı nadir bulunan bir vasıfla över: ***îsâr***, yani kendisi muhtaç olsa bile başkasını kendine tercih etmek. Ebû Hüreyre رضى الله عنه, bu âyetin inişine sebep olan Ensarî bir ailenin kıssasını rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3798

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَجُلاً، أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ فَقُلْنَ مَا مَعَنَا إِلاَّ الْمَاءُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَنْ يَضُمُّ، أَوْ يُضِيفُ هَذَا. فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ أَنَا. فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ، فَقَالَ أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَتْ مَا عِنْدَنَا إِلاَّ قُوتُ صِبْيَانِي. فَقَالَ هَيِّئِي طَعَامَكِ، وَأَصْبِحِي سِرَاجَكِ، وَنَوِّمِي صِبْيَانَكِ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً. فَهَيَّأَتْ طَعَامَهَا وَأَصْبَحَتْ سِرَاجَهَا، وَنَوَّمَتْ صِبْيَانَهَا، ثُمَّ قَامَتْ كَأَنَّهَا تُصْلِحُ سِرَاجَهَا فَأَطْفَأَتْهُ، فَجَعَلاَ يُرِيَانِهِ أَنَّهُمَا يَأْكُلاَنِ، فَبَاتَا طَاوِيَيْنِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، غَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ ضَحِكَ اللَّهُ اللَّيْلَةَ ـ أَوْ عَجِبَ ـ مِنْ فَعَالِكُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ {وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه şöyle demiştir: **Bir adam Peygamber'e ﷺ geldi. Peygamber hanımlarına haber gönderdi; onlar: "Yanımızda sudan başka bir şey yok" dediler. Resûlullah ﷺ: "Bu misafiri kim ağırlar?" buyurdu. Ensar'dan bir adam: "Ben" dedi. Onu hanımına götürdü ve: "Resûlullah'ın ﷺ misafirine ikram et" dedi. Hanımı: "Çocukların yiyeceğinden başka bir şeyimiz yok" dedi. Adam: "Yemeğini hazırla, lambayı yak ve çocuklar akşam yemeği istediklerinde onları uyut" dedi. Kadın yemeği hazırladı, lambayı yaktı ve çocuklarını uyuttu; sonra lambayı düzeltiyormuş gibi kalkıp onu söndürdü. İkisi de yiyormuş gibi yaptılar ve aç olarak uyudular. Sabah olunca adam Resûlullah'a ﷺ gitti; Resûlullah şöyle buyurdu: "Allah bu gece sizin yaptığınıza güldü — ya da hayran kaldı."** Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: {…kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar…} (Haşr 59:9).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musaddad ← 'Abdullah b. Dawud ← Fudail b. Ghazwan ← Ebû Hazim ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3798. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2054). Müslim bu adamın adını Ebû Talha olarak verir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3798

İnen âyet onları ***"kendilerine hicret edip gelenleri severler"*** ve muhtaç olsalar bile onları kendilerine tercih eden kimseler olarak tasvir ederİbn Kesîr Tefsiri 59:9.

SÖNDÜRÜLEN LAMBA

Bu karı kocanın inceliğine bakın: misafir, ev sahiplerinin yemediğini fark etmesin ve rahatça, utanmadan yiyebilsin diye ***lambayı söndürdüler***. Misafirlerine ***onu minnet altında bırakmadan*** ikram ettiler. Müslim bu adamın ***Ebû Talha*** رضى الله عنه olduğunu rivayet eder (Sahîh-i Müslim 2054).

ENSAR SEVGİSİ İMANIN ALÂMETİDİR

Ensar'ın fedakârlığı o kadar büyüktü ki Resûlullah ﷺ ***onları sevmeyi*** imandan saydı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 17

حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ آيَةُ الإِيمَانِ حُبُّ الأَنْصَارِ، وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الأَنْصَارِ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Peygamber'in ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"İmanın alâmeti Ensar'ı sevmek, nifakın alâmeti de Ensar'a buğzetmektir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Walid ← Su'bah ← 'Abdullah b. 'Abdillah b. Jabr ← Anas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Îmân, İmanın Alâmeti Ensar'ı Sevmektir Bâbı, Hadis No. 17. Müslim de rivayet etmiştir (No. 74).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:17

ENSAR HURMALIKLARINI TEKLİF EDİYOR

Ensar bir gün Peygamber'e ﷺ şöyle dedi: ***"Hurmalıkları bizimle (Muhâcir) kardeşlerimiz arasında paylaştır."*** Peygamber: ***"Hayır"*** buyurdu. Bunun üzerine onlar: "Siz (Muhâcirler) bahçelerimizde çalışın, biz de mahsulü sizinle paylaşalım" dediler. Muhâcirler: "İşittik ve itaat ettik" dediler (Sahîh-i Buhârî 2325).

Bu çözüm son derece hikmetliydi: Ensar ***toprağın sahibi olarak kaldı***, Muhâcirler onurlarıyla ***çalışıp mahsul elde etti*** ve her iki taraf da fayda gördü. Bu, İslâm'da erken bir ***ekonomik iş birliği*** örneğidir.

KİM	KATKISI
Ensar	Toprak, bahçe, ev ve koruma
Muhâcirler	İş gücü, ticaret becerisi ve ilim
Resûlullah ﷺ	Önderlik, adalet ve kalplerin birleştirilmesi

EZAN: ÇANDAN BİLÂL'İN SESİNE

Mekke'de Müslümanlar namaza açıkça çağıramıyordu. Medine'de ise namaz vaktinde insanları toplamak için bir yönteme ihtiyaç duydular. İbn Ömer رضى الله عنهما bu istişareyi anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 604

حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ، كَانَ يَقُولُ كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلاَةَ، لَيْسَ يُنَادَى لَهَا، فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى. وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ. فَقَالَ عُمَرُ أَوَلاَ تَبْعَثُونَ رَجُلاً يُنَادِي بِالصَّلاَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَا بِلاَلُ قُمْ فَنَادِ بِالصَّلاَةِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle demiştir: **Müslümanlar Medine'ye geldiklerinde toplanır ve namaz vaktini tahmin ederlerdi; namaza kimse çağırmazdı. Bir gün bu konuyu konuştular. Bazıları: "Hristiyanların çanı gibi bir çan edinin" dedi. Bazıları da: "Yahudilerin borusu gibi bir boru edinin" dedi. Ömer: "Namaza çağıracak bir adam göndermez misiniz?" dedi. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ey Bilâl, kalk ve namaza çağır."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mahmud b. Ghailan ← 'Abd al-Razzaq ← Ibn Juraij ← Nafi' ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Ezân, Ezanın Başlangıcı Bâbı, Hadis No. 604. Müslim de rivayet etmiştir (No. 377).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:604

TEKLİF	KAYNAĞI
Çan (nâkûs)	Hristiyanların yöntemi
Boru (bûk)	Yahudilerin yöntemi
Bir adamın çağırması	Ömer'in teklifi — kabul edildi

Ders: Resûlullah ﷺ ashabıyla ***istişare etti*** ve İslâm, başka dinleri taklit etmeyen ***kendine has*** bir şiar seçti. Allah'ın adını yükselten insan sesi, bugün de bu ümmetin alâmetidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ABDULLAH B. ZEYD'İN RÜYASI

Bugün işittiğimiz ezan lafızları, ***sâdık bir rüyadan*** kaynaklanır; bu rüyayı Ensar'dan bir sahâbî olan Abdullah b. Zeyd رضى الله عنه görmüştür:

HADİS — SÜNEN-İ EBÛ DÂVÛD, NO. 499

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالنَّاقُوسِ يُعْمَلُ لِيُضْرَبَ بِهِ لِلنَّاسِ لِجَمْعِ الصَّلاَةِ طَافَ بِي وَأَنَا نَائِمٌ رَجُلٌ يَحْمِلُ نَاقُوسًا فِي يَدِهِ فَقُلْتُ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَتَبِيعُ النَّاقُوسَ قَالَ وَمَا تَصْنَعُ بِهِ فَقُلْتُ نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلاَةِ. قَالَ أَفَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ فَقُلْتُ لَهُ بَلَى. قَالَ فَقَالَ تَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ قَالَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ عَنِّي غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ قَالَ وَتَقُولُ إِذَا أَقَمْتَ الصَّلاَةَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ قَدْ قَامَتِ الصَّلاَةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلاَةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ فَقَالَ إِنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَقُمْ مَعَ بِلاَلٍ فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتَ فَلْيُؤَذِّنْ بِهِ فَإِنَّهُ أَنْدَى صَوْتًا مِنْكَ. فَقُمْتُ مَعَ بِلاَلٍ فَجَعَلْتُ أُلْقِيهِ عَلَيْهِ وَيُؤَذِّنُ بِهِ - قَالَ - فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ وَيَقُولُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ مَا رَأَى. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

TERCÜME:

Abdullah b. Zeyd رضى الله عنه şöyle demiştir: **Resûlullah ﷺ insanları namaza toplamak için çalınacak bir çan yapılmasını emrettiği sırada, uykumda elinde çan taşıyan bir adam etrafımda dolaştı. "Ey Allah'ın kulu, bu çanı satar mısın?" dedim. "Onunla ne yapacaksın?" dedi. "Onunla insanları namaza çağıracağız" dedim. "Sana bundan daha hayırlısını göstereyim mi?" dedi. "Evet" dedim. "Şöyle dersin: Allâhu ekber, Allâhu ekber…" dedi** — ve ezanın ve kametin lafızlarını öğretti. **Sabah olunca**

Resûlullah'a ﷺ gelip ona haber verdim. Şöyle buyurdu: "İnşallah bu sâdık bir rüyadır. Bilâl ile birlikte kalk ve gördüklerini ona öğret de o okusun; çünkü onun sesi seninkinden daha gürdür." Ömer b. Hattâb bunu evinden işitince elbisesini sürüyerek çıktı ve şöyle dedi: **"Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, ey Allah'ın Resûlü, ben de onun gördüğünün aynısını gördüm."** Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Hamd Allah'adır."**

SENED İmam Ebû Dâvûd'un rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Mansur al-Tusi ← Ya'qub (bin Ibrahim) ← bapanya (Ibrahim b. Sa'd) ← Muhammed b. Ishaq ← Muhammed b. Ibrahim al-Taimi ← Muhammed b. 'Abdillah b. Zaid ← bapanya, 'Abdullah b. Zaid رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Ebû Dâvûd, Sünen-i Ebû Dâvûd, Kitâbu's-Salât, Ezanın Nasıl Okunacağı Bâbı, Hadis No. 499. Ezan ve kamet lafızları tercümede özetlenmiştir.

DERECE: HASEN SAHİH — Elbânî hasen sahih demiştir (Sahîhu Süneni Ebî Dâvûd).

Kaynak: https://sunnah.com/abudawud:499

İKİ RİVAYETİN BİRLEŞTİRİLMESİ

İbn Ömer hadisi (Buhârî 604), Ömer'in bir adamın çağırmasını teklif ettiğini ve Bilâl'e çağırmasının emredildiğini bildirir. Abdullah b. Zeyd hadisi ise ezan lafızlarının rüyada öğretildiğini bildirir. İbn Hacer bunları şöyle birleştirir: Bilâl'in ilk çağrısı genel bir çağrıydı: ***"es-salâtü câmi'a"***; ardından ezanın tam lafızları Abdullah b. Zeyd'in rüyasından sonra belirlendi; bu rüya ***tasdik edilmişti*** (Resûlullah ﷺ tarafından) ve ***desteklenmişti*** (Ömer'in rüyasıyla).

EZANIN LAFIZLARI	ANLAMI
Allâhu ekber (4 kez)	Allah en büyüktür
Eşhedü en lâ ilâhe illallah (2 kez)	Allah'tan başka ilâh olmadığına şahitlik ederim
Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah (2 kez)	Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik ederim
Hayye ale's-salâh (2 kez)	Haydin namaza
Hayye ale'l-felâh (2 kez)	Haydin kurtuluşa
Allâhu ekber (2 kez); Lâ ilâhe illallah	Allah en büyüktür; Allah'tan başka ilâh yoktur

Ders: Rüyayı Abdullah b. Zeyd görmüş olmasına rağmen Resûlullah ﷺ, ***sesi daha gür olduğu için Bilâl'i*** seçti. Herkese ***üstün olduğu yöne*** göre görev verilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİLÂL: EZANIN İLK SESİ

Bilâl b. Rebâh رضى الله عنه, ***"Ehad, Ehad"*** demekte direndiği için Mekke çöllerinde işkence gören Habeş asıllı eski bir köleydi (Seri 4). Artık İslâm'ın ***ilk müezzini*** olmuştu; sesi bütün Medine'yi günde beş kez namaza çağırıyordu.

Ömer b. Hattâb رضى الله عنه şöyle derdi: ***"Ebû Bekir efendimizdir ve efendimizi azat etmiştir"*** — yani Bilâl'i (Sahîh-i Buhârî 3754). Bir halife, eski bir köleyi ***"efendimiz"*** diye anıyordu.

SİYER NOTU: BİLÂL VE RESÛLULLAH ﷺ

Tarih kitapları, Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Bilâl'in hüzünden dolayı Medine'de ***ezan okumakta zorlandığını*** ve Şam'a göç ettiğini zikreder. Onun Medine'deki son ezanıyla ilgili kıssalar, senedi tartışmalı rivayetlerle nakledilir.

KAYNAK:
İbn Hacer, el-İsâbe, Bilâl b. Rebâh biyografisi.

Ders: İslâm'da üstünlük ten rengiyle ya da soyla değil, ***takva*** ile ölçülür. Eski bir kölenin sesi ***ümmetin sesi*** oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE VESİKASI

Medine'deki bütün gruplar — Muhâcirler, Ensar ve Yahudi kabileleri — arasındaki ilişkileri düzenlemek için Resûlullah ﷺ, ***Medine Vesikası*** (*Sahîfetü'l-Medîne*) olarak bilinen bir belge yazdırdı. Pek çok tarihçi onu tarihteki ilk ***yazılı anayasalardan*** biri sayar.

TEMEL MADDELER	ANLAMI
Mü'minler ***tek bir ümmettir***	İman bağı kabile bağının üstündedir.
Her kabile kendi üyesinin diyetini ve fidyesini öder	Ortak sorumluluk ve adalet.
Yahudilerin dini kendilerine, Müslümanların dini kendilerine	Tek bir devlet içinde din özgürlüğü.
Bütün taraflar Medine'yi saldırıya karşı savunur	Ortak savunma.
Yesrib vadisi ***harem bölgesidir***	Medine kutsal ve güvenli bir şehirdir.
Anlaşmazlıklar Allah'a ve Muhammed'e ﷺ	Tek bir önderlik ve yargı.
Kureyş'e ve yardımcılarına himaye yoktur	Düşmanla ittifak kapısını kapatmak.

Kaynak: Wikipedia, "Constitution of Medina".

SİYER NOTU: MEDİNE VESİKASI METNİNİN DURUMU

Medine Vesikası'nın metni bize başlıca ***İbn İshak*** (İbn Hişâm rivayeti) ve ***Ebû Ubeyd***in Kitâbu'l-Emvâl'i yoluyla, ***tam bir sened olmaksızın*** ulaşmıştır. Müslüman olsun olmasın tarihçilerin çoğu, dili ve içeriği dönemine uygun olduğu için genel olarak sahih olduğunu kabul eder. Metin genellikle yaklaşık ***47 maddeye*** ayrılır.

İçeriğinin bir kısmı, Medine'nin harem olduğunu ve ***"Müslümanların himayesinin tek olduğunu"*** bildiren Ali'nin sayfası gibi ***sahih hadislerle desteklenmektedir*** (sonraki bölüm).

KAYNAK:
Wikipedia, "Constitution of Medina". https://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAREM BÖLGESİ MEDİNE

Bu yeni şehir için konulan önemli hükümlerden biri onun ***kutsallığıydı***. Ali b. Ebî Tâlib رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ yazılı bir sayfa saklıyordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1870

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ - رضى الله عنه - قَالَ مَا عِنْدَنَا شَىْءٌ إِلاَّ كِتَابُ اللَّهِ، وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةُ حَرَمٌ، مَا بَيْنَ عَائِرٍ إِلَى كَذَا، مَنْ أَحْدَثَ فِيهَا حَدَثًا، أَوْ آوَى مُحْدِثًا، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ. وَقَالَ ذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِمًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ، وَمَنْ تَوَلَّى قَوْمًا بِغَيْرِ إِذْنِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ.

TERCÜME:

Ali رضى الله عنه şöyle demiştir: **"Bizim Allah'ın Kitabı ile Peygamber'den ﷺ gelen şu sayfadan başka (yazılı) bir şeyimiz yoktur: 'Medine, Ayr (Dağı) ile şu yer arasında haremdir. Kim orada bir bid'at ya da suç ihdas eder veya bunu ihdas edeni barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun; ondan ne farz ne nafile bir amel kabul edilir. Müslümanların himayesi tektir; en aşağıdakileri bile onu verebilir. Kim bir Müslümanın verdiği himayeyi bozarsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun…'"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← 'Abdurrahmân (bin Mahdi) ← Sufyan ← al-A'maş ← Ibrahim al-Taimi ← bapanya (Yazid b. Şarik) ← 'Ali b. Abi Talib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, Medine'nin Haremi Bâbı, Hadis No. 1870. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1370).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1870

MEDİNE VESİKASI İLE BENZERLİKLER

ALİ'NİN SAYFASI (BUHÂRÎ 1870)	MEDİNE VESİKASI (SİYER KİTAPLARI)
Medine haremdir	Yesrib vadisi haremdir
Müslümanların himayesi tektir	Allah'ın himayesi tektir; en aşağıdakileri bile himaye verebilir
Suçluyu barındırana lanet	Suç işleyeni barındırmak veya ona yardım etmek yasaktır

Bu benzerlikler, Medine Vesikası'nın ilkelerinin ***sahih sünnette köklü olduğunu*** gösterir. Resûlullah ﷺ Medine'nin bereketi için de dua etmiş ve ***İbrâhim'in Mekke'yi harem kıldığını, kendisinin de Medine'yi harem kıldığını*** bildirmiştir (Sahîh-i Buhârî 2129).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE'NİN BEREKETİ

Bir zamanlar humma salgınıyla bilinen şehir (Seri 7), Mekke'den sonra ***en bereketli şehir*** oldu. Resûlullah ﷺ bizzat onun bereketi için dua etti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1885

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، سَمِعْتُ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِينَةِ ضِعْفَىْ مَا جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ. تَابَعَهُ عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ عَنْ يُونُسَ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Peygamber'in ﷺ şöyle dua ettiğini rivayet eder: **"Allah'ım! Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını Medine'ye ver."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Wahb b. Jarir ← bapanya (Jarir b. Hazim) ← Yunus ← Ibn Şihab ← Anas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, Hadis No. 1885. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1369).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1885

Ayrıca Medine'nin kıyamete kadar bir ***iman kalesi*** olarak kalacağını haber verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1876

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالَ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنَّ الإِيمَانَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Yılan deliğine nasıl çekilirse, iman da Medine'ye öyle çekilecektir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibrahim b. al-Mundhir ← Anas b. 'Iyad ← 'Ubaidullah (bin 'Umar) ← Khubaib b. 'Abdurrahmân ← Hafs b. 'Asim ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, İmanın Medine'ye Çekilmesi Bâbı, Hadis No. 1876. Müslim de rivayet etmiştir (No. 147).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1876

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Medine ***melekler tarafından korunur***:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1880

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجْمِرِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. عَلَى أَنْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلاَئِكَةٌ، لاَ يَدْخُلُهَا الطَّاعُونُ وَلاَ الدَّجَّالُ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Medine'nin giriş yollarında melekler vardır; oraya ne veba ne de Deccâl girebilir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Isma'il (bin Abi Uwais) ← Malik ← Nu'aim b. 'Abdillah al-Mujmir ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, Deccâl'in Medine'ye Giremeyeceği Bâbı, Hadis No. 1880. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1379).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1880

MEDİNE'NİN ÜSTÜNLÜKLERİ	KAYNAK
Mekke gibi harem bölgesi	Buhârî 1870, 2129
Mekke'nin bereketinin iki katı	Buhârî 1885
İman Medine'ye çekilir	Buhârî 1876
Veba ve Deccâl giremez	Buhârî 1880
Mekke gibi ya da daha çok sevilir	Buhârî 3926 (Seri 7)

Ders: Bir yer, ***halkının imanı*** ve ***Resûlullah'ın*** ﷺ duasıyla şeref kazanır. Bir zamanlar bölünmüş ve hastalıklı olan Yesrib, ***el-Medînetü'l-Münevvere*** — nurlu şehir — oldu.

YAHUDİ KOMŞULAR VE ÂŞÛRÂ ORUCU

Medine Yahudileri, peygamberlerin kıssalarını bilen ***Ehl-i Kitap*** idi. Aralarında ***Abdullah b. Selâm*** (Seri 7) gibi Müslüman olanlar vardı; çoğu ise dinlerinde kaldı. Resûlullah ﷺ onlarla adaletle muamele etti — komşuluk etti, Benî Kaynukâ‘ çarşısında alışveriş yapıldı (Buhârî 3780) ve antlaşmayla bağlıydılar.

ÂŞÛRÂ ORUCU

İbn Abbas رضى الله عنهما, Resûlullah’ın ﷺ Medine’ye varır varmaz gördüğü şeyi rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2004

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةَ، فَرَأَى الْيَهُودَ تَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ مَا هَذَا. قَالُوا هَذَا يَوْمٌ صَالِحٌ، هَذَا يَوْمٌ نَجَّى اللَّهُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ عَدُوِّهِمْ، فَصَامَهُ مُوسَى. قَالَ فَأَنَا أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْكُمْ. فَصَامَهُ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ.

TERCÜME:

İbn Abbas رضى الله عنهما şöyle demiştir: **Peygamber ﷺ Medine’ye geldi ve Yahudilerin Âşûrâ günü oruç tuttuklarını gördü. “Bu nedir?” diye sordu. Onlar: “Bu hayırlı bir gündür; Allah’ın İsrâiloğulları’nı düşmanlarından kurtardığı gündür; Mûsâ bu gün oruç tutmuştur” dediler. Peygamber: “Ben Mûsâ’ya sizden daha layığım” buyurdu. Bunun üzerine o gün oruç tuttu ve (Müslümanlara) oruç tutmalarını emretti.**

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Ma‘mar ← ‘Abd al-Warith ← Ayyub ← ‘Abdullah b. Sa‘id b. Jubair ← babanya (Sa‘id b. Jubair) ← Ibn ‘Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu’s-Savm, Âşûrâ Günü Orucu Bâbı, Hadis No. 2004. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1130).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2004

Ders: Müslümanlar ***peygamberlerin mirasçılarıdır***; Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ da bunlara dahildir. İslâm, Ehl-i Kitap’taki iyiliği kabul ederken ***kendi kimliğini*** korur.

ABDULLAH B. ÜBEY VE NİFAKIN TOHUMU

Medine halkının hepsi Resûlullah'ın ﷺ gelişine sevinmedi. Hazrec'in ileri geleni ***Abdullah b. Übey b. Selûl***, hicretten önce neredeyse Medine'ye kral olarak taç giyecekti. Resûlullah'ın gelişi onun hayallerini boşa çıkardı. Üsâme b. Zeyd رضى الله عنهما bir olayı anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4566

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ ـ رضى الله عنهما ـ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَى قَطِيفَةٍ فَدَكِيَّةٍ، وَأَرْدَفَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَرَاءَهُ، يَعُودُ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ قَبْلَ وَقْعَةِ بَدْرٍ ـ قَالَ ـ حَتَّى مَرَّ بِمَجْلِسٍ فِيهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ، ابْنُ سَلُولَ، وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ فَإِذَا فِي الْمَجْلِسِ أَخْلاَطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ عَبَدَةِ الأَوْثَانِ وَالْيَهُودِ وَالْمُسْلِمِينَ، وَفِي الْمَجْلِسِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ، فَلَمَّا غَشِيَتِ الْمَجْلِسَ عَجَاجَةُ الدَّابَّةِ خَمَّرَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ أَنْفَهُ بِرِدَائِهِ، ثُمَّ قَالَ لاَ تُغَبِّرُوا عَلَيْنَا. فَسَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَيْهِمْ ثُمَّ وَقَفَ فَنَزَلَ فَدَعَاهُمْ إِلَى اللَّهِ، وَقَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ أَيُّهَا الْمَرْءُ، إِنَّهُ لاَ أَحْسَنَ مِمَّا تَقُولُ، إِنْ كَانَ حَقًّا، فَلاَ تُؤْذِينَا بِهِ فِي مَجْلِسِنَا، ارْجِعْ إِلَى رَحْلِكَ، فَمَنْ جَاءَكَ فَاقْصُصْ عَلَيْهِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَاغْشَنَا بِهِ فِي مَجَالِسِنَا، فَإِنَّا نُحِبُّ ذَلِكَ. فَاسْتَبَّ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْيَهُودُ حَتَّى كَادُوا يَتَثَاوَرُونَ، فَلَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يُخَفِّضُهُمْ حَتَّى سَكَنُوا، ثُمَّ رَكِبَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم دَابَّتَهُ فَسَارَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَا سَعْدُ أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالَ أَبُو حُبَابٍ. يُرِيدُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ قَالَ كَذَا وَكَذَا. قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اعْفُ عَنْهُ وَاصْفَحْ عَنْهُ، فَوَالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ، لَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالْحَقِّ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ، لَقَدِ اصْطَلَحَ أَهْلُ هَذِهِ الْبُحَيْرَةِ عَلَى أَنْ يُتَوِّجُوهُ فَيُعَصِّبُونَهُ بِالْعِصَابَةِ، فَلَمَّا أَبَى اللَّهُ ذَلِكَ بِالْحَقِّ الَّذِي أَعْطَاكَ اللَّهُ شَرِقَ بِذَلِكَ، فَذَلِكَ فَعَلَ بِهِ مَا رَأَيْتَ. فَعَفَا عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابُهُ يَعْفُونَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ وَأَهْلِ الْكِتَابِ كَمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ، وَيَصْبِرُونَ عَلَى الأَذَى قَالَ

اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ {وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا} الآيَةَ، وَقَالَ اللَّهُ {وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ} إِلَى آخِرِ الآيَةِ، وَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَتَأَوَّلُ الْعَفْوَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ، حَتَّى أَذِنَ اللَّهُ فِيهِمْ، فَلَمَّا غَزَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَدْرًا، فَقَتَلَ اللَّهُ بِهِ صَنَادِيدَ كُفَّارِ قُرَيْشٍ قَالَ ابْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَعَبَدَةِ الأَوْثَانِ هَذَا أَمْرٌ قَدْ تَوَجَّهَ. فَبَايَعُوا الرَّسُولَ صلى الله عليه وسلم عَلَى الإِسْلاَمِ فَأَسْلَمُوا.

TERCÜME:

Üsâme b. Zeyd رضى الله عنهما anlatıyor: **Resûlullah ﷺ, Bedir'den önce, Sa'd b. Ubâde'yi ziyaret etmek için bir eşeğe binmiş ve onu terkisine almıştı. İçinde Abdullah b. Übey b. Selûl'ün bulunduğu bir meclisin yanından geçti — o henüz (görünüşte) Müslüman olmamıştı. Bu mecliste Müslümanlar, putperest müşrikler ve Yahudiler bir aradaydı.** Eşeğin tozu meclise ulaşınca Abdullah b. Übey burnunu kapattı ve: "Üzerimize toz kaldırmayın" dedi. Resûlullah ﷺ selâm verdi, durdu, indi, onları Allah'a davet etti ve Kur'an okudu. Abdullah b. Übey: "Ey adam, söylediğin doğruysa bundan güzeli yok; ama meclisimizde bizi bununla rahatsız etme" dedi. Abdullah b. Revâha: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü, onu meclislerimize getir, çünkü biz onu seviyoruz" dedi. Bunun üzerine birbirlerine sövüp neredeyse kavgaya tutuştular; ***Peygamber ﷺ onları yatıştırmaya devam etti*** ve sonunda sakinleştiler. Sonra Sa'd b. Ubâde'nin yanına girip olanı anlattı. Sa'd şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Resûlü, onu affet ve bağışla. Allah'a yemin olsun ki bu beldenin halkı ona (kral) tacı giydirmek üzere anlaşmışken Allah sana hakkı getirdi. Allah, sana verdiği hak ile bunu engelleyince o da buna içerledi; yaptıklarının sebebi budur."** Bunun üzerine Resûlullah ﷺ onu affetti.

(Hadis, Peygamber'in ve ashabının müşrikleri ve Ehl-i Kitab'ı affettiklerini ve eziyetlerine sabrettiklerini açıklayarak devam eder.)

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Şu'aib ← al-Zuhri ← 'Urwah b. al-Zubair ← Usamah b. Zaid رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Âl-i İmrân Sûresi, Hadis No. 4566. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1798). Tercüme özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4566

NİFAKIN TOHUMU

Bedir zaferinden sonra (Seri 9) Abdullah b. Übey ve taraftarları ***Müslüman göründüler***, fakat kalpleri değişmedi. Bu, Kur'an'da sıkça anılacak olan ***münafıklar*** grubunun — içimizdeki düşmanın — başlangıcıdır. Üsâme hadisi, onların tavrının delil eksikliğinden değil, ***hasetten ve makam sevgisinden*** kaynaklandığını gösterir.

Ders: Resûlullah ﷺ ***sabretti ve affetti***, tartışmayı yatıştırdı ve hakarete sertlikle karşılık vermedi. Önderlik ***uzun bir sabır*** ister.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUHÂCİRLERİN İLK BEBEĞİ

Medine'deki ilk yıl sevinç de getirdi. Doğumu yaklaşmışken hicret eden Esmâ bint Ebî Bekir رضى الله عنها, Kubâ'da bir erkek çocuk dünyaya getirdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3909

حَدَّثَنِي زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَسْمَاءَ ـ رضى الله عنها ـ أَنَّهَا حَمَلَتْ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَتْ فَخَرَجْتُ وَأَنَا مُتِمٌّ، فَأَتَيْتُ الْمَدِينَةَ، فَنَزَلْتُ بِقُبَاءٍ، فَوَلَدْتُهُ بِقُبَاءٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَوَضَعْتُهُ فِي حَجْرِهِ، ثُمَّ دَعَا بِتَمْرَةٍ، فَمَضَغَهَا، ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيهِ، فَكَانَ أَوَّلَ شَىْءٍ دَخَلَ جَوْفَهُ رِيقُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ حَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ ثُمَّ دَعَا لَهُ وَبَرَّكَ عَلَيْهِ، وَكَانَ أَوَّلَ مَوْلُودٍ وُلِدَ فِي الإِسْلاَمِ. تَابَعَهُ خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَسْمَاءَ ـ رضى الله عنها ـ أَنَّهَا هَاجَرَتْ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَهْىَ حُبْلَى.

TERCÜME:

Esmâ رضى الله عنها, Abdullah b. Zübeyr'e Mekke'de hamile kaldığını anlatır. **"Doğumum yaklaşmışken (hicret için) çıktım; Medine'ye geldim, Kubâ'da konakladım ve onu Kubâ'da doğurdum. Sonra onu Resûlullah'a ﷺ getirip kucağına koydum. Bir hurma istedi, onu çiğnedi ve bebeğin ağzına bıraktı. Böylece onun karnına giren ilk şey Resûlullah'ın ﷺ tükürüğü oldu. Sonra onu hurmayla tahnik etti ve ona bereket duası yaptı. O, İslâm'da (Medine'deki Muhâcirler arasında) doğan ilk çocuktu."** Buhârî, Esmâ'nın Peygamber'e ﷺ hamile olarak hicret ettiğine dair destekleyici bir rivayeti de zikreder.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Zakariyya b. Yahya ← Ebû Usamah ← Hişam b. 'Urwah ← babanya ('Urwah) ← Asma' رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3909. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2146).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3909

Bu bebek, ***Abdullah b. Zübeyr***, Medine'de Muhâcirler arasında doğan ilk çocuktu. Resûlullah ﷺ onu ***tahnik etti*** — bir hurmayı çiğneyip bebeğin damağına sürdü — ve ona bereket duası yaptı. Bu ***tahnik*** sünneti, Müslümanlar tarafından bugün de uygulanmaktadır.

DOĞUMLA İLGİLİ SÜNNETLER	KAYNAK
Hurmayla tahnik	Buhârî 3909

DOĞUMLA İLGİLİ SÜNNETLER	KAYNAK
Bebeğe bereket duası	Buhârî 3909
Bebeği salih kimselere götürmek	Buhârî 3909

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir |

KIBLE KÂBE'YE ÇEVRİLİYOR

Medine'de ***on altı veya on yedi ay*** boyunca Müslümanlar ***Beytülmakdis***e yönelerek namaz kıldı. Resûlullah ﷺ, kıblenin, atası İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ kıblesi olan Kâbe'ye çevrilmesini çok arzu ediyor ve vahyi bekleyerek sık sık yüzünü göğe çeviriyordu. Allah şöyle buyurdu:

BAKARA SÛRESİ 2:144

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ
شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ ۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ
أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Hoşnud olacağın kıbleye seni elbette çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram semtine çevir; bulunduğunuz yerde yüzlerinizi o yöne çevirin. Doğrusu Kitap verilenler, bunun Rab'lerinden bir gerçek olduğunu bilirler. Allah onların yaptıklarından gafil değildir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:144

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4486

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، سَمِعَ زُهَيْرًا، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، رضى الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا، وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قِبَلَ الْبَيْتِ، وَأَنَّهُ صَلَّى ـ أَوْ صَلاَّهَا ـ صَلاَةَ الْعَصْرِ، وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ، فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ صَلَّى مَعَهُ، فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ الْمَسْجِدِ وَهُمْ رَاكِعُونَ قَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قِبَلَ مَكَّةَ، فَدَارُوا كَمَا هُمْ قِبَلَ الْبَيْتِ، وَكَانَ الَّذِي مَاتَ عَلَى الْقِبْلَةِ قَبْلَ أَنْ تُحَوَّلَ قِبَلَ الْبَيْتِ رِجَالٌ قُتِلُوا لَمْ نَدْرِ مَا نَقُولُ فِيهِمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ}

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle rivayet eder: **Resûlullah ﷺ on altı veya on yedi ay Beytülmakdis'e yönelerek namaz kıldı ve kıblesinin Kâbe olmasını arzu ediyordu. (Kâbe'ye yönelerek) bir namaz — ikindi namazını — kıldı; bir grup insan da onunla birlikte kıldı. Onunla namaz kılanlardan bir adam çıktı ve rükûda olan bir mescit cemaatinin yanından geçti. "Allah'a şahitlik ederim ki ben Peygamber ﷺ ile birlikte Mekke'ye yönelerek namaz kıldım" dedi. Onlar da (rükûdaki hâlleriyle) Kâbe'ye doğru**

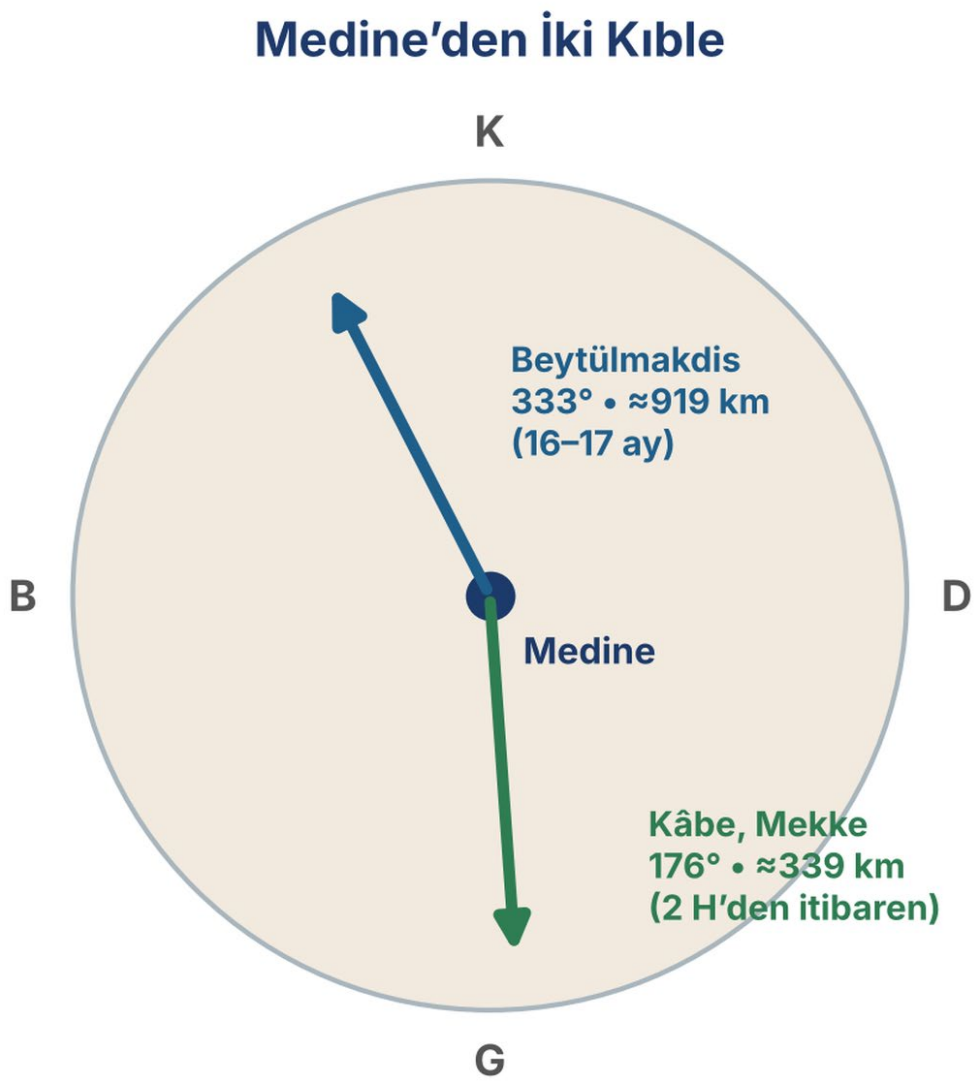
döndüler. Kıble değiştirilmeden önce ölen bazı kimseler vardı; onlar hakkında ne diyeceğimizi bilemedik. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: {Allah ibadetlerinizi (imanınızı) boşa çıkaracak değildir…} (Bakara 2:143).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nu'aim ← Züheyr ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Bakara Sûresi, Hadis No. 4486. Ayrıca bkz. No. 40.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4486

Şekil 3: Medine'den iki kıble yönü.

Yukarıdaki şekil bu değişikliğin ne kadar büyük olduğunu gösterir: Medine'den Beytülmakdis ***kuzey-kuzeybatıda***, Mekke ise ***güneyde*** bulunur. Namaz kılanlar ***neredeyse tamamen geri dönmek*** zorunda kaldı. Wikipedia bu olayın ***2 H yılının Receb veya Şâban ayında*** (623 M) gerçekleştiğini belirtir (Wikipedia, "Qibla").

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NAMAZ İÇİNDE DÖNÜŞ

Kıblenin değiştiği haberi hızla yayıldı. İbn Ömer رضى الله عنهما ertesi sabah Kubâ'da olanları anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 403

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ بَيْنَا النَّاسُ بِقُبَاءٍ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ، وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبِلُوهَا، وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّأْمِ، فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما şöyle demiştir: **İnsanlar Kubâ'da sabah namazını kılarken birisi gelip şöyle dedi: "Bu gece Resûlullah'a ﷺ Kur'an indirildi ve Kâbe'ye yönelmesi emredildi; siz de ona yönelin." O sırada yüzleri Şam'a dönüktü; hemen Kâbe'ye doğru döndüler.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Malik b. Anas ← 'Abdullah b. Dinar ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu's-Salât, Kıble Bâbı, Hadis No. 403. Müslim de rivayet etmiştir (No. 526).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:403

GECİKMEDEN İTAAT

Sahâbîler, "Önce namazı bitirelim, sonra bu haberi doğrularız" demediler. Adil bir haberciye güvendikleri için ***namazın ortasında hemen döndüler***. Âlimler bu hadisten, din işlerinde ***güvenilir tek bir kişinin haberinin*** (haber-i vâhid) kabul edildiği sonucunu çıkarır.

Allah kıblenin değişmesindeki hikmeti açıklar: ***"Böylece sizi … tam ortada bulunan bir ümmet kıldık"***. Aynı âyet, kıblenin değişmesinin Peygamber'e gerçekten uyanları ayırt etmek için bir imtihan olduğunu bildirirİbn Kesîr Tefsiri 2:143.

SİYER NOTU: MESCİDÜ'L-KIBLETEYN

Siyer kitapları, kıblenin Resûlullah ﷺ ***Benî Seleme*** mescidinde öğle namazını kılarken değiştiğini ve onun namazın ortasında döndüğünü zikreder. Bu mescit bugün ***Mescidü'l-Kıbleteyn*** (İki Kıbleli Mescit) olarak bilinir.

Sahih hadis (Buhârî 4486) ise Kâbe'ye yönelerek kılınan ilk namazın ***ikindi*** namazı olduğunu ve ***başka bir mescitteki*** bir grubun rükûda iken döndüğünü bildirir. Âlimler bunları, haberin farklı gruplara farklı vakitlerde ulaştığını söyleyerek birleştirir: Benî Seleme'ye ikindi vaktinde, Kubâ halkına ise ertesi gün sabah vaktinde (Buhârî 403).

KAYNAK:
İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 40 ve 403 numaralı hadislerin şerhi.

RAMAZAN ORUCU VE FITIR SADAKASI

Siyer kitaplarına göre ***hicretin 2. yılının Şâban ayında*** Allah ***Ramazan orucunu*** farz kıldı:

Allah şöyle buyurur: ***"Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size … farz kılındı"***İbn Kesîr Tefsiri 2:183.

Aynı yıl, oruçluyu arındırmak ve bayram günü fakirleri doyurmak için ***fıtır sadakası*** da farz kılındı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1503

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ، وَالذَّكَرِ وَالأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلاَةِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle demiştir: **Resûlullah ﷺ fıtır sadakasını, Müslümanlardan köle ve hür, erkek ve kadın, küçük ve büyük herkes için bir sâ' hurma veya bir sâ' arpa olarak farz kıldı ve insanlar (bayram) namazına çıkmadan önce verilmesini emretti.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Muhammed b. al-Sakan ← Muhammed b. Jahdam ← Isma'il b. Ja'far ← 'Umar b. Nafi' ← babanya (Nafi') ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'z-Zekât, Fıtır Sadakasının Farz Oluşu Bâbı, Hadis No. 1503. Müslim de rivayet etmiştir (No. 984).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1503

İBADET	MEŞRU KILINIŞI (YAKLAŞIK)
Beş vakit namaz	Mi'rac gecesi, hicretten önce (Seri 6)
Ezan	1 H (Buhârî 604)
Medine'de cuma namazı	Hicret sırasında (Seri 7)
Kâbe'ye kıble	Receb/Şâban 2 H
Ramazan orucu	Şâban 2 H
Fıtır sadakası	2 H, ilk bayramdan önce

Ders: İslâm'ın ibadetleri, toplumun inşasıyla birlikte ***tedricen meşru kılındı***. İslâm tarihindeki ilk Ramazan'ı ise ***Bedir Savaşı*** izledi — Seri 9'un konusu.

KISSALAR VE DURUMLARI

Bu e-kitaptaki olayların çoğu ***sahihtir*** ve Sahîh-i Buhârî'de yer alır. Bazı ayrıntılar ise yalnızca siyer ve tarih kitaplarında bulunur:

Şekil 4: Medine'deki ilk kıssaların durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	DURUMU VE KAYNAĞI
Mescid-i Nebevî'nin inşası; Ehl-i Suffe	Sahih — Buhârî 3932, 6452
Enes'in evinde kardeşlik	Sahih — Buhârî 2294
Abdurrahman ve Sa'd; Selmân ve Ebü'd-Derdâ	Sahih — Buhârî 3780, 1968
Kardeşlik mirasının neshedilmesi	Sahih — Buhârî 2292
Ensarî ev sahibi (59:9); hurma bahçeleri	Sahih — Buhârî 3798, 2325
Ezan teklifi; Bilâl'e çağırmasının emredilmesi	Sahih — Buhârî 604
Abdullah b. Zeyd'in rüyası	Hasen sahih — Ebû Dâvûd 499
Harem bölgesi Medine	Sahih — Buhârî 1870, 2129
Medine'nin bereketi; onu koruyan melekler	Sahih — Buhârî 1885, 1876, 1880
Âşûrâ orucu	Sahih — Buhârî 2004
Abdullah b. Übey	Sahih — Buhârî 4566
Abdullah b. Zübeyr'in doğumu	Sahih — Buhârî 3909
Kıblenin değişmesi; Kubâ halkının dönmesi	Sahih — Buhârî 4486, 403
Fıtır sadakası	Sahih — Buhârî 1503
Medine Vesikası'nın tam metni	Siyer kitapları (İbn İshak, Ebû Ubeyd), tam bir sened olmaksızın; tarihçilerce genel olarak kabul edilir
Kardeş ilan edilen doksan kişi; diğer çiftlerin isimleri	Siyer kitapları (İbn Sa'd, İbn Hişâm)
Mescidü'l-Kıbleteyn'de öğle namazı sırasında kıblenin değişmesi	Siyer kitapları

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TOPLUMUN DÖRT TEMEL ÖĞÜDÜ

Medine halkının Resûlullah'tan ﷺ işittiği ilk sözler nelerdi? Peygamber'in gelişiyle hemen Müslüman olan Yahudi âlimi Abdullah b. Selâm رضى الله عنه (Seri 7) o anı anlatır. Bu kısa öğüt, bu e-kitapta anlatılan toplum inşasının tamamının temeli oldu.

HADİS: MEDİNE'DEKİ İLK SÖZLER

Abdullah b. Selâm رضى الله عنه şöyle demiştir: "Resûlullah ﷺ Medine'ye geldiğinde insanlar ona doğru koştular… Ben de onu görmek için insanlarla birlikte geldim. Yüzünü açıkça görünce, onun yüzünün bir yalancı yüzü olmadığını anladım. Ondan işittiğim ilk söz şuydu: 'Ey insanlar! Selâmı yayın, yemek yedirin, akrabalık bağlarını gözetin ve insanlar uyurken gece namaz kılın; selâmetle cennete girersiniz.'"

Derece: SAHİH — Tirmizî hasen sahih demiş, Elbânî sahih kabul etmiştir — Câmiu't-Tirmizî 2485; ayrıca Sünen-i İbn Mâce 1334.

ÖĞÜT	TOPLUMA ETKİSİ
Selâmı yaymak	Düşmanlığı ve sû-i zannı giderir; yabancılar tanış olur.
Yemek yedirmek	Kimsenin aç kalmamasını sağlar — Muhâcirler eli boş geldiğinde çok önemliydi.
Akrabalık bağlarını gözetmek	Aileyi güçlendirir; istikrarlı bir toplumun temelidir.
Gece namazı	Allah ile kişisel bağ kurar; gündüz çalışmasının ardındaki manevî güç.

HERKESE SELÂM

Aynı öğüt başka hadislerde de tekrarlanır. Bir adam: "İslâm'ın hangisi daha hayırlıdır?" diye sordu. Peygamber şöyle cevap verdi: "Yemek yedirmen ve tanıdığına da tanımadığına da selâm vermen" (Sahîh-i Buhârî 12). Yine şöyle buyurdu: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınızda birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size göstereyim mi? Aranızda selâmı yayın" (Sahîh-i Müslim 54).

Sıralamaya dikkat edin: iman sevgiye götürür, sevgi de her gün tekrarlanan küçük davranışlarla inşa edilir. Muhâcir-Ensar kardeşliği (3–8. bölümler) bu öğüdün büyük uygulamasıdır; selâm ve yemek ise günlük uygulamasıdır.

DERS

Resûlullah ﷺ toplum inşasına kanunla ya da orduyla değil, ahlâkla başladı: selâm, yemek, akrabalık bağı ve gece namazı. Güçlü bir toplum temiz kalplerle ve veren ellerle başlar. Bu öğüt bugün de mahallelerimizin ve toplumumuzun ilacıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAVAŞ İZNİ

Mekke'de on üç yıl boyunca Müslümanlara, işkence görseler, boykot edilseler ve sürgün edilseler bile sabretmeleri ve karşılık vermemeleri emredilmişti. Medine'de ilk kez kendilerine ait bir yurtları oldu. İşte o zaman Allah kendilerini savunma izni indirdi:

"Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeğe elbette Kadir'dir. Onlar haksız yere ve 'Rabbimiz Allah'tır' dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır…" (Hac 22:39–40).

İbn Kesîr, İbn Abbas'tan رضى الله عنهما ve selef âlimlerinden birçoğundan, bunun savaşla ilgili inen ilk âyet olduğunu nakleder (İbn Kesîr Tefsiri 22:39). Gerekçeye dikkat edin: onlar yalnızca imanları yüzünden zulme uğramış ve sürülmüşlerdi. Bu izin, insanları Müslüman olmaya zorlamak için değil, zulmü durdurmak içindir.

KUREYŞ TEHDİDİ SÜRÜYORDU

Kureyş, Müslümanların Medine'de huzur içinde yaşamasına izin vermedi. Onları Mescid-i Harâm'dan da alıkoyuyorlardı. Sahih bir hadis o ortamı tasvir eder:

HADİS: SA'D B. MUÂZ MEKKE'DE

Evs'in reisi Sa'd b. Muâz رضى الله عنه, umre yapmak için Mekke'ye gitti ve eski dostu Ümeyye b. Halef'in yanında kaldı. Tavaf ederken Ebû Cehil onunla karşılaştı ve şöyle dedi: "Siz Muhammed'i ve arkadaşlarını barındırmışken sen Kâbe'yi güven içinde mi tavaf ediyorsun?" Ebû Cehil devam etti: "Ebû Safvân (Ümeyye) ile birlikte olmasaydın ailene sağ salim dönemezdin." Sa'd şöyle cevap verdi: "Allah'a yemin olsun ki beni bundan alıkoyarsan, ben de seni senin için daha ağır olan bir şeyden alıkoyarım: Medine'den geçen (ticaret) yolundan."

Derece:Sahih al-Bukhari 3950SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Sa'd'ın cevabı Medine'nin stratejik konumunu gösterir. Kureyş'in Şam'a giden ticaret kervanları Medine yakınlarından geçmek zorundaydı. Bir sonraki bölümde anlatılan seferlerin arka planı budur.

DERS

İslâm silaha sarılmakta acele etmez. Mekke'deki on üç yıllık sabır, ardından Medine'de verilen şartlı izin, İslâm'da savaşın zulmü defetmek için son çare olduğunu ve edeplerle, sınırlarla bağlı olduğunu gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR'DEN ÖNCEKİ GAZVE VE SERİYYELER

Siyer âlimleri iki terimi birbirinden ayırır. ***Gazve***, Resûlullah'ın ﷺ bizzat katıldığı seferdir. ***Seriyye*** (veya ba's) ise onun bir sahâbînin komutasında gönderdiği birliktir. Medine'ye varış ile Bedir Savaşı arasında siyer kitapları birkaç küçük sefer kaydeder. Bunların çoğu çatışmayla sonuçlanmamıştır.

SEFER VE ZAMANI (SİYER KİTAPLARINA GÖRE)	KOMUTAN VE SAYI	NE OLDU
Seyfülbahr Seriyyesi — Ramazan, 1 H	Hamza b. Abdülmuttalib; 30 Muhâcir	Sahilde Ebû Cehil'in kervanıyla (yaklaşık 300 kişi) karşılaştılar; Mecdî b. Amr el-Cühenî araya girdi; çatışma olmadı. Bazı siyer âlimlerine göre İslâm'daki ilk sancak.
Râbiğ Seriyyesi — Şevval, 1 H	Ubeyde b. Hâris; 60 Muhâcir	Ebû Süfyân'ın birliğiyle karşılaştılar; yalnızca ok atışıldı. Sa'd b. Ebî Vakkâs Allah yolunda ilk oku attı.
Harrâr Seriyyesi — Zilkade, 1 H	Sa'd b. Ebî Vakkâs; 20 kişi	Kervan geçip gitmişti; çatışma olmadan döndüler.
Ebvâ (Veddân) Gazvesi — Safer, 2 H	Resûlullah ﷺ; yaklaşık 70 Muhâcir	Çatışma olmadı; Benî Damre ile barış antlaşması yapıldı.
Buvât Gazvesi — Rebîülevvel, 2 H	Resûlullah ﷺ; yaklaşık 200 kişi	Ümeyye b. Halef'in kervanı arandı; karşılaşılmadı.
Sefevân Gazvesi (Birinci Bedir) — Rebîülevvel, 2 H	Resûlullah ﷺ	Medine'nin hayvanlarını gasbeden Kürz b. Câbir el-Fihrî takip edildi; kaçıp kurtuldu.
Uşeyre Gazvesi — Cemâziyelevvel/Cemâziyelâhir, 2 H	Resûlullah ﷺ; 150–200 kişi	Ebû Süfyân'ın Şam'a giden kervanı geçip gitmişti; Benî Müdlic ile antlaşma yapıldı. Dönüşünde beklenen bu kervan, Bedir'e yol açtı.
Nahle Seriyyesi — Receb, 2 H	Abdullah b. Cahş; 12 Muhâcir	Bir sonraki bölüme bakınız.

Tablonun kaynakları: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Sa'd, et-Tabakât; el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm. Tarihler, sayılar ve yer adları siyer kitaplarının rivayetleridir ve kaynaklar arasında küçük farklılıklar vardır. Ayrıca bkz. Wikipedia, "List of expeditions of Muhammad".

SAHİH HADİS NE DİYOR?

İmam Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî'yi (Savaşlar Kitabı) Uşeyre Gazvesi bâbıyla açar. İbn İshak'ın şu sözünü nakleder: "Peygamber'in ﷺ ilk gazvesi Ebvâ, sonra Buvât, sonra Uşeyre'dir." Ardından Zeyd b. Erkam'ın رضي الله عنه hadisini getirir; ona Peygamber'in ﷺ kaç kez savaştığı sorulmuş, o da on dokuz kez olduğunu ve ilkinin Useyre ya da Uşeyr olduğunu söylemiştir (Sahîh-i Buhârî 3949). İbn Hacer, Zeyd'in kendi bildiği ilk gazveyi söylediğini, daha önceki seferlerden haberi olmamış olabileceğini açıklar.

Sa'd b. Ebî Vakkâs رضى الله عنه bizzat şöyle demiştir: "Allah yolunda ok atan ilk Arap benim" (Sahîh-i Buhârî 3728). Siyer âlimleri bu olayı Ubeyde b. Hâris'in Râbiğ seriyyesiyle ilişkilendirir.

BU SEFERLERİN AMAÇLARI

AMAÇ	AÇIKLAMA
Düşmanın ekonomisini sınırlamak	Kureyş, Muhâcirlerin Mekke'deki mallarına el koymuştu; ticaret yolları Medine bölgesinden geçiyordu.
Kabilelerle antlaşmalar	Benî Damre ve Benî Müdlic Kureyş'e yardım etmeme sözü verdi — Medine'nin sınırları güvenceye alındı.
Eğitim ve keşif	Sahâbîler Medine çevresindeki yolları, kuyuları ve kabileleri tanıdı.
Güç göstermek	Kureyş ve kabileler Müslümanların artık zayıf bir topluluk olmadığını anladı.

DERS

İlk seferlerin çoğu kanla değil, antlaşmayla sonuçlandı. Resûlullah ﷺ diplomasiyi ve güvenliği öncelikli tuttu ve büyük bir çatışmadan önce kabilelerle ittifaklar kurdu. Hikmetli bir önderlik savaşa hazırlanır ama barışı arar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NAHLE SERİYYESİ VE HARAM AY

Siyer kitaplarına göre hicretin 2. yılının Receb ayında Resûlullah ﷺ, Abdullah b. Cahş'ı رضى الله عنه on iki Muhâcir ile gönderdi. Ona bir mektup verdi ve onu ancak iki günlük yolculuktan sonra açmasını emretti. Mektup açılınca, Kureyş'in haberlerini öğrenmek üzere Mekke ile Tâif arasındaki Nahle'ye gitmelerini emrediyordu. Abdullah arkadaşlarını serbest bıraktı; hepsi yola devam etmeyi seçti.

Nahle'de Kureyş'in küçük bir kervanıyla karşılaştılar. O gün, Arapların saygı gösterdiği haram aylardan biri olan Receb'in son günüydü. İstişare ettiler ve saldırdılar: Amr b. Hadramî öldürüldü, iki kişi esir alındı ve kervan Medine'ye getirildi. Resûlullah ﷺ bunu onaylamadı: "Size haram ayda savaşmanızı emretmedim." Kureyş ise Muhammed'in haram ayı çiğnediği suçlamasını yaydı. (İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn İshak rivayeti.)

Bunun üzerine şu âyet indi: "Sana hürmet edilen ayı, o aydaki savaşı sorarlar. De ki: 'O ayda savaşmak büyük suçtur. Allah yolundan alıkoymak, O'nu inkâr etmek, Mescid-i Harâm'a engel olmak ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük suçtur. Fitne çıkarmak ise öldürmekten daha büyüktür'" (Bakara 2:217).

İbn Kesîr ve müfessirler bu âyetin Abdullah b. Cahş seriyyesi hakkında indiğini zikreder (İbn Kesîr Tefsiri 2:217). Bu seriyyenin ayrıntılı kıssası İbn İshak ve tefsir kitapları yoluyla gelir; Sahîh-i Buhârî'de yer almaz, ancak siyer âlimlerince genel olarak kabul edilir.

KUR'AN'IN ADALETİ

Bu âyet haram ayda savaşmanın suç olduğunu inkâr etmez — onu "büyük suç" olarak kabul eder. Fakat adil bir ölçü koyar: suçlayan Kureyş'in kendisi daha büyük bir suç işlemişti; insanları Allah'ın dininden alıkoymuş, Mekke halkını yurdundan çıkarmış ve mü'minlere zulmetmişti. Kur'an ne sahâbîlerin hatasını körü körüne savunur ne de düşmanın masum rolüne bürünmesine izin verir.

DERS

Önderin emrine itaat çok önemlidir: Resûlullah ﷺ emrin ötesine geçen birliği uyardı. Bir suçlamayı değerlendirirken adil olmalıyız: kendi hatamızı kabul etmeli, suçlayan tarafın hatasını da hakkaniyetle tartmalıyız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN 1–2. YILLARININ ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo bu e-kitaptaki olayları zaman sırasına göre düzenler. Kesin tarihlerin çoğu siyer kitaplarından gelir ve kaynaklar arasında biraz farklılık gösterir; sahih hadisle teyit edilenlerin kaynağı belirtilmiştir.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Rebîülevvel, 1 H	Resûlullah ﷺ Kubâ'ya ve Medine'ye varır; Abdullah b. Selâm Müslüman olur; "selâmı yayın" öğüdü	Buhârî 3906, 3911; Tirmizî 2485
1 H	Mescid-i Nebevî'nin ve Peygamber ailesinin odalarının inşası; Ehl-i Suffe	Buhârî 3932, 6452
1 H	Enes'in evinde Muhâcir-Ensar kardeşliği	Buhârî 2294; sayı: İbn Sa'd
1 H	Ezan meşru kılınır; Bilâl ilk müezzin	Buhârî 604; Ebû Dâvûd 499
1 H	Medine Vesikası yazılır	İbn İshak; Ebû Ubeyd
1 H	Abdullah b. Zübeyr doğar — Muhâcirlerin ilk bebeği	Buhârî 3909
Ramazan–Zilkade, 1 H	Hamza, Ubeyde ve Sa'd seriyyeleri	İbn Hişâm; Buhârî 3728
Safer–Cemâziyelâhir, 2 H	Ebvâ, Buvât, Sefevân ve Uşeyre gazveleri	Buhârî 3949; İbn Hişâm
Receb, 2 H	Nahle Seriyyesi	Bakara 2:217; İbn İshak
Receb/Şâban, 2 H	Kıble Kâbe'ye çevrilir — hicretten 16 veya 17 ay sonra	Buhârî 40, 403, 4486
Şâban, 2 H	Ramazan orucu farz kılınır; fıtır sadakası	Bakara 2:183; siyer kitapları
17 Ramazan, 2 H	Bedir Savaşı (Seri 9)	Âl-i İmrân 3:123; siyer kitapları

HER ŞEYİ DEĞİŞTİREN ON SEKİZ AY

Yaklaşık on sekiz ay içinde, yoksul göçmenlerden ve yeni barışmış yerli halktan oluşan bir topluluk, eksiksiz bir topluma dönüştü: mescidi, kardeşliği, anayasası, ezan şiarı, kendine ait kıblesi, oruç ve zekât ibadetleri ve kendini savunabilecek bir birliği vardı. Bütün bunlar Bedir'deki büyük imtihandan önce tamamlandı.

DERS

Toplumun inşası tedricen ve düzenli bir şekilde yapıldı: önce manevî (mescit ve namaz), sonra sosyal (kardeşlik), sonra hukukî (vesika), ardından ibadet ve savunma. Bu sıra, bir topluluk kurmak isteyen herkes için bir rehberdir — önce kalp, sonra ilişkiler, sonra kurallar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE TOPLUMU HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. HİCRET İLE BEDİR SAVAŞI ARASINDA NE KADAR ZAMAN GEÇTİ?

Yaklaşık on sekiz ay: hicretin 1. yılı Rebîülevvel ayından 2. yılın 17 Ramazan'ına kadar. Bu e-kitaptaki bütün olaylar bu dönemde yaşandı (bkz. Zaman Çizelgesi).

2. RESÛLULLAH'IN ﷺ MEDİNE'DE İNŞA ETTİĞİ İLK ŞEY NEYDİ?

Mescit. İki yetime ait araziyi satın aldı ve Mescid-i Nebevî'yi ashabıyla birlikte inşa etti (Buhârî 3932). Mescit ibadetin, ilmin, yönetimin ve yardımlaşmanın merkezi oldu (2. bölüm).

3. KAÇ KİŞİ KARDEŞ İLAN EDİLDİ?

Siyer kitapları (İbn Sa'd) doksan kişiden söz eder: kırk beş Muhâcir ve kırk beş Ensarî. Sahih hadis yalnızca yerini, yani Enes b. Mâlik'in evini bildirir (Buhârî 2294).

4. BU KARDEŞLİK BİRBİRİNE MİRASÇI OLMAYI GEREKTİRDİ Mİ?

Evet, başlangıçta; sonra bu hüküm neshedildi ve miras akrabalara döndü; yardımlaşma ve vasiyet bağı ise devam etti (Nisâ 4:33; Buhârî 4580). Bkz. 6. bölüm.

5. MEDİNE VESİKASI SAHÎH-İ BUHÂRÎ'DE VAR MI?

Tam metni yoktur. İbn İshak ve Ebû Ubeyd tarafından Kitâbu'l-Emvâl'de, kesintisiz tam bir sened olmadan rivayet edilmiştir. Ancak bazı özü — Medine'nin harem olması ve ortak sorumluluk gibi — sahih hadislerle uyumludur (12–13. bölümler).

6. EZANIN LAFIZLARI NASIL BELİRLENDİ?

Sahâbîler namaza nasıl çağrılacağını istişare etti. Ömer bir adamın çağırmasını teklif etti ve Bilâl'e çağırması emredildi (Buhârî 604). Ezanın lafızları ise Abdullah b. Zeyd'in rüyasında görüldü ve Peygamber tarafından onaylandı (Ebû Dâvûd 499, hasen sahih). Bkz. 9–10. bölümler.

7. PEYGAMBER'İN MEDİNE HALKINA İLK SÖZLERİ NEYDİ?

"Selâmı yayın, yemek yedirin, akrabalık bağlarını gözetin ve insanlar uyurken gece namaz kılın; selâmetle cennete girersiniz" (Tirmizî 2485, sahih).

8. SAVAŞA NE ZAMAN İZİN VERİLDİ?

Hicretten sonra, Hac 22:39 inince: "Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir." Ondan önce, Mekke'de Müslümanlara sabretmeleri emredilmişti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. GAZVE İLE SERİYYE ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Gazve, Resûlullah'ın ﷺ bizzat katıldığı seferdir; seriyye ise onun bir sahâbînin komutasında gönderdiği birliktir. Zeyd b. Erkam, Peygamber'in ﷺ on dokuz kez savaştığını söyler (Buhârî 3949).

10. KAYNAKLAR İLK GAZVE KONUSUNDA NEDEN FARKLIDIR?

İbn İshak ilk gazve olarak Ebvâ'yı zikreder; Zeyd b. Erkam ise Useyre'yi söyler (Buhârî 3949). İbn Hacer, Zeyd'in kendi bildiğini söylediğini açıklar; ikisi birleştirilebilir.

11. KIBLE NE ZAMAN KÂBE'YE ÇEVRİLDİ?

Beytülmakdis'e yönelerek on altı veya on yedi ay namaz kılındıktan sonra (Buhârî 40, 4486), yani 2 H yılının Receb veya Şâban ayı civarında. Bkz. 18–19. bölümler.

12. MEDİNE HALKININ HEPSİ MÜSLÜMAN OLDU MU?

Hayır. Muhâcirler ve Ensar'ın yanı sıra Medine Vesikası'yla bağlı Yahudi kabileleri, henüz Müslüman olmamış bazı Araplar ve daha sonra Abdullah b. Übey'in önderlik ettiği münafıklar vardı (16. bölüm). Medine Vesikası bütün bu gruplar arasındaki ilişkiyi düzenliyordu.

DERS

Medine'nin ilk dönemindeki pek çok şey sahih ve açıktır; bir kısmı ise ayrıntılarında farklılıklar bulunan siyer kitaplarından gelir. İkisini ayırt etmek siyer sevgisini azaltmaz, ilmin emanetini korur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Medine toplumunun inşası büyük ***dersler*** bırakmıştır:

TOPLUMUN TEMELLERİ	DERS
Mescit	İbadet, ilim ve birlik merkezi.
Kardeşlik	İman; kabilenin, servetin ve soyun üstündedir.
Îsâr ve iffet	Zengin verir; yoksul onurunu korur ve çalışır.
İstişare	Ezan kararı istişareden sonra alındı.
Yazılı antlaşma	Her grubun hak ve sorumlulukları açıklandı.
Sabır	İçimizdeki düşmanı affetmek.
Anında itaat	Namazın ortasında Kâbe'ye dönmek.
Kendine has kimlik	Bu ümmete özgü ezan, kıble ve oruç.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Yaklaşık ***iki yıl*** içinde Medine, bölünmüş bir şehirden, hurma dallarıyla örtülü bir mescidin etrafında toplanan, adil bir antlaşmayla bağlanan ve eski bir kölenin sesiyle günde beş kez Allah'a çağrılan ***kardeş bir topluma*** dönüştü. Allah ne doğru buyurmuştur: ***"Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler."***

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Bedir Savaşı*** ile devam edecek (Seri 9) — Furkan günü, hak ile batıl arasındaki ilk çarpışma. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (2:143–144; 2:183; 3:103; 4:33; 49:10; 59:9). https://tafsir.app/ibn-katheer/2/144

HADİS

Sahîh-i Buhârî 17, 403, 604, 1427, 1503, 1870, 1876, 1880, 1885, 1968, 2004, 2129, 2292, 2294, 2325, 3754, 3777, 3780, 3798, 3909, 3932, 4486, 4566, 6452. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 2054. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 499. https://sunnah.com/abudawud:499

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — kardeşlik, vesika ve kıblenin değişmesi bölümleri.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Safiyyürrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Medine'deki yeni toplum bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî.

Wikipedia, "Constitution of Medina". https://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina

Wikipedia, "Qibla". https://en.wikipedia.org/wiki/Qibla

Wikipedia, "Ahl al-Suffa". https://en.wikipedia.org/wiki/Ahl_al-Suffa

Wikipedia, "Bilal ibn Rabah". https://en.wikipedia.org/wiki/Bilal_ibn_Rabah

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Câmiu't-Tirmizî 2485 (selâmı yayın). https://sunnah.com/tirmidhi:2485

Sahîh-i Buhârî 12 (İslâm'ın en hayırlısı). https://sunnah.com/bukhari:12

Sahîh-i Müslim 54 (aranızda selâmı yayın). https://sunnah.com/muslim:54

Sahîh-i Buhârî 3950 (Sa'd b. Muâz Mekke'de). https://sunnah.com/bukhari:3950

Sahîh-i Buhârî 3949 (on dokuz gazve). https://sunnah.com/bukhari:3949

Sahîh-i Buhârî 3728 (Sa'd'ın ilk oku). https://sunnah.com/bukhari:3728

İbn Kesîr, Tefsir 22:39. https://tafsir.app/ibn-katheer/22/39

İbn Kesîr, Tefsir 2:217. https://tafsir.app/ibn-katheer/2/217

Wikipedia, "List of expeditions of Muhammad". https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_expeditions_of_Muhammad

Wikipedia, "Nakhla raid". https://en.wikipedia.org/wiki/Nakhla_raid

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir